

TOPOGRAFIA

1. Rzeźba, ukształtowanie terenu; 2. dział geografii zajmujący się opisywaniem i badaniem kształtów powierzchni Ziemi, rzeźby terenu, także innych dających się obserwować ciał niebieskich; 3. w dziele literackim odmiana opisu szczegółowo charakteryzującego dane miejsce, spotykana szczególnie często w powieści realistycznej; rodzaj mapy świata przedstawionego. (łac. *topographia*, gr. *topographein*; *topos* – miejsce, *graphos* – opis.)

Topografia w szerszym, geograficznym znaczeniu opisuje charakterystyczną dla danego terenu roślinność, cechy antropogeniczne (związane z działalnością człowieka), także elementy lokalnej kultury (szczególnie te uwidoczniające się w dziełach czy obiektach mających wpływ na charakter terenu – np. zabudowa wsi, typ budowli, rzeźby w lesie, mosty itp.) czy historii. Zadaniem topografii jest określanie pozycji geograficznej wybranych miejsc (obiektów), ich długości i szerokości geograficznej, wysokości nad poziomem morza, określanie odległości i kątów nachylenia, nazywanie, identyfikowanie i wskazywanie typów miejsc, identyfikowanie i opisywanie typowych dla miejsca cech krajobrazowych czy dotyczących wegetacji roślin. Nauką pomocniczą topografii jest kartografia, tworząca m.in. mapy topograficzne (graficzne reprezentacje form ukształtowania terenu wraz ze zbiorami uporządkowanych informacji na temat powierzchni ziemi, jej cech naturalnych i stworzonych ręką człowieka). Mapy te z reguły pokazują linie konturowe opisywanego obiektu, dostarczają informacji o zbiornikach wodnych, liniach rzek (z zaznaczeniem ich położenia w trzech wymiarach, czyli wraz z głębokością, w przypadku wzgórz – z podaniem wysokości), powierzchni lasów, powierzchni terenów zabudowanych oraz innych cech stanowiących przedmiot zainteresowania.

Topografią miasta nazywamy plan miasta, na który składa się siatka ulic, plan ważnych dla orientacji w mieście obiektów (kościół, zabytków, szpitali, muzeów itp.), siatka komunikacyjna ułatwiająca przemieszczanie się (np. linie tramwajowe, autobusowe itp.)

Topografia może być nauką pomocniczą dla innych nauk (oraz obszarów działalności człowieka), np. opisujących zależności typów gospodarki czy warunków demograficznych od ukształtowania terenu lub śledzących procesy adaptacji człowieka do środowiska.

Z topografią wiąże się fenomen doświadczenia topograficznego, oznaczającego zaangażowanie, porzucenie punktu widokowego na rzecz „wejścia” w krajobraz, doświadczania krajobrazu wszystkimi zmysłami (nie tylko wzrokowo), zamieszkiwania, stwarzania okolicy (Frydryczak). Dzięki doświadczeniu topograficznemu teren przestaje być widokiem, a nabiera znaczeń społecznych, kulturowych, także prywatnych. Topografia w tym rozumieniu odnosi się do rozpoznania kierunków i miejsc, wypełniania ich treścią, oplatywania okolicy siatką sensów, choć na mapie w dalszym ciągu dają się one odczytać jako obiektywnie istniejące, konkretne punkty w przestrzeni. Tak ujmowana, pomaga nam się orientować w terenie, tworzy mapę mentalną (mapę „w głowie”).

[M.G.]

Literatura:

Baldwin, Elaine, Longhurst, Braian, McCracken, Scott, Ogborn, Miles, Smith, Greg. „Topografie kultury. Geografia, władza i reprezentacja”, tłum. J. Łoziński. W: *Wstęp do kulturoznawstwa*, Poznań: Zysk i S-ka, 2007.

Kraak, Menno-Jak, Ormeling, Ferjan. *Kartograficzna wizualizacja danych przestrzennych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1998.

Frydryczak, Beata. *Krajobraz. Od estetyki do doświadczenia topograficznego*, Poznań: Wydawnictwo PTPN, 2013.

Paślawski, Jacek. *Wprowadzenie do kartografii i topografii*. Wrocław: Wydawnictwo Nowa Era, 2006.

